

ARTUR HAMRYSZCZAK* – LUBLIN

KSIĄDZ JANUSZ KANIA (1946-2023)

Janusz Kania urodził się 1 stycznia 1946 roku w Lublinie. Pochodził z rodziny urzędniczo-robotniczej. Jego rodzicami byli Tadeusz i Helena z domu Łoboda.

Od 1959 roku do 1962 roku uczył się w Niższym Seminarium Duchownym w Lublinie (tzw. Liceum Biskupim), do czasu zamknięcia szkoły przez władze państwowe. Dalszą naukę kontynuował w I Liceum Ogólnokształcącym im. Stanisława Staszica w Lublinie, w klasie o profilu ogólnokształcącym. Edukację w tej placówce rozpoczął po zaliczeniu egzaminów z wszystkich przedmiotów obowiązujących w liceum ogólnokształcącym.

W 1963 roku po zdaniu egzaminów wstępnych został przyjęty na Wydział Prawa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, otrzymując stypendium pieniężne i stołówkowe. Ksiądz J. Kania nie podjął jednak studiów prawniczych, gdyż wkrótce złożył podanie o przyjęcie do Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie. Jako alumn odbywał w latach 1963-1969 studia na Wydziale Teologii KUL.

W 1969 roku otrzymał święcenia kapłańskie z rąk biskupa lubelskiego Piotra Kałwy. Był wikariuszem w lubelskich parafiach: św. Agnieszki (1969-1971), gdzie pełnił też funkcję duszpasterza akademickiego, następnie Nawrócenia św. Pawła (1974-1976), cywilno-wojskowej Niepokalanego Poczęcia NMP (1976-1980) oraz Zwiastowania NMP w Tomaszowie Lubelskim (1980).

Źródło: www.lublin.gosc.pl

* Artur Hamryszczak – dr historii, adiunkt, Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail: artur.hamryszczak@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0002-2578-9971>

Magisterium z teologii uzyskał w dniu 24 czerwca 1971 roku na podstawie pracy *Rekoncyliacja cerkwi prawosławnych na terenie diecezji lubelskiej w latach 1916-1930*, napisanej na seminarium ks. prof. Mieczysława Żywczyńskiego. W tym samym roku podjął studia doktoranckie w Instytucie Historii Kościoła. Uczęszczał na seminarium ks. prof. Mariana Rechowicza, pod którego kierunkiem przygotowywał pracę doktorską *Unickie Seminarium Duchowne w Chełmie*. W roku akademickim 1972/1973 prowadził w Instytucie Wyższej Kultury Religijnej KUL seminarium z historii Kościoła.

Licencjat kościelny z historii Kościoła uzyskał 15 czerwca 1973 roku, a w 1974 roku otworzył przewód doktorski, jednak nie złożył pracy doktorskiej. Po zatrudnieniu w Ośrodku Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych (dalej: OABMK), od 1981 roku jako asystent naukowo-badawczy zaczął uczęszczać na seminarium prowadzone przez ks. prof. Zygmunta Zielińskiego, za zgodą swojego promotora biskupa prof. M. Rechowicza. Po jego śmierci ks. J. Kania został na swoją prośbę przyjęty do grona uczniów ks. prof. Z. Zielińskiego. Tytuł doktora nauk teologicznych w zakresie historii Kościoła uzyskał 8 maja 1990 roku na podstawie pracy *Alumni unickiego Seminarium Duchownego w Chełmie w latach 1759-1833. Studium historyczno-źródłoznawcze*². Recenzentami dysertacji byli ks. prof. Marek Zahajkiewicz (KUL) oraz ks. prof. Marian Banaszak (ATK).

Na wiosek ks. prof. Z. Zielińskiego, dyrektora OABMK, ks. J. Kania został zatrudniony od 1 sierpnia 1980 roku na stanowisku dokumentalisty w Ośrodku. Jego angaż był podyktowany „koniecznością kontynuowania rozpoczętych prac, zwłaszcza nad aktami lwowskimi”³, co ze względu na zainteresowania badawcze predysponowało go do pracy w OABMK. Od 1 stycznia 1981 roku został przekwalifikowany na stanowisko naukowo-badawcze jako asystent naukowy. Dodatkowo objął funkcję sekretarza naukowego Ośrodka, odpowiadając za działalność administracyjną i realizowane prace naukowe⁴.

Ksiądz J. Kania był odpowiedzialny za organizację corocznych sympozjów naukowych OABMK. Wśród nich szczególne znaczenie miały sesje gromadzące kierownictwo bibliotek (1981)⁵, archiwów (1984)⁶ i muzeów kościelnych (1986)⁷.

² Ze względu na dużą objętość pracy doktorskiej (ss. 852), ks. J. Kania wydał ją w postaci dwóch publikacji: *Unickie Seminarium Diecezjalne w Chełmie w latach 1759-1833*, Lublin 1993 oraz *Katalog alumnów Seminarium Diecezji Chełmskiej obrządku greckokatolickiego studiujących w latach 1778-1833*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 59 (1990) s. 247-404.

³ Archiwum Uniwersyteckie KUL (dalej: AKUL), Pismo rektora KUL o. prof. Mieczysława Krapca OP do bpa Bolesława Pylaka z dnia 23 IV 1980 r.

⁴ J. Kania, *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy KUL za lata 1976-1985*, ABMK, 52 (1986) s. 157-173; tenże, *Kierunki badań Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1986-1991 w perspektywie ostatniego ćwierćwiecza*, ABMK, 60 (1991) s. 563-578.

⁵ Tenże, *Problemy polskich bibliotek teologicznych w świetle obrad ich kadry kierowniczej odbytych w Lublinie 15-16 września 1981 roku*, ABMK, 44 (182) s. 5-24.

⁶ Tenże, *Konferencja dyrektorów archiwów diecezjalnych przeprowadzona w Lublinie 27-28 XI 1984*, ABMK, 53 (1986) s. 35-40.

⁷ Tenże, *Zjazd kierowników muzeów kościelnych odbyty w Lublinie 18-19 IX 1986. W trzydziestym roku działalności Ośrodka ABMK*, ABMK, 54 (1987) s. 9-27.

Zgodnie z postawionym zadaniem ks. J. Kania w latach 1981-1985 dokończył porządkowanie i opracowywanie dokumentacji archiwum archidiecezji lwowskiej, powierzonej KUL przez abp. Eugeniusza Baziaka. Nie tylko odtworzył strukturę archiwum, ale wytypował szczególnie cenne zespoły do zmikrofilmowania w pracowni dokumentacyjnej OABMK. Na tej podstawie przygotował również katalog mikrofilmów archiwum archidiecezji lwowskiej⁸. Swoje umiejętności archiwalne wykorzystał w 1984 roku podczas pobytu na stypendium w Rzymie, gdzie porządkował dokumentację beatyfikacyjną. Rozpoczął również opracowywanie w latach 90. XX wieku akt diecezji łuckiej na Wołyniu, które zostały przekazane do OABMK.

Na życzenie biskupa lubelskiego Bolesława Pylaka w latach 1983-1986 zbierał źródła do historii kultu maryjnego w regionie lubelskim w celu przygotowania materiałów do organizacji polskiego i międzynarodowego kongresu mariologicznego⁹.

W latach 1983-1985 w ramach akcji prowadzonej przez OABMK gromadził ankiety i dokumentację dotyczącą pomocy Żydom przez Kościół katolicki podczas II wojny światowej¹⁰.

Dodatkowo ks. J. Kania sporządził w 1990 roku ankietę do przeprowadzenia badań w środowisku lubelskich sybiraków (około 600 osób) dotyczącą ich życia religijnego na zesłaniu. Działalność wśród wygnańców wkrótce stała się jedną z ważniejszych pól aktywności społecznej ks. J. Kani. Dzięki nawiązaniu kontaktu z sybirakami, szybko stał się ich kapelanem, uczestniczył w życiu i uroczystościach Związku Sybiraków. Współpracował również ze społecznością szkolną XXVII Liceum Ogólnokształcącego im. Zesłańców Sybiru w Lublinie.

Od 1 października 1995 roku został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Instytucie Historii na Wydziale Nauk Humanistycznych, na wniosek prof. Czesława Blocha, kierownika Katedry Historii Najnowszej. W piśmie do rektora KUL ks. prof. Stanisława Wielgusa ks. J. Kania, argumentując rezygnację z pracy w OABMK i przejście do Instytutu Historii, napisał:

Moje zainteresowania naukowe dotyczą stosunków wyznaniowych w Rzeczpospolitej a szczególności Kościołów wschodnich w dobie nowożytnej i najnowszej oraz ich relacji z Kościołem zachodnim, a także wielkich postaci Kościoła w tym czasie (np. biorę udział w Komisji Historycznej ds. beatyfikacji ks. Prymasa Stefana Wyszyńskiego). Brakowało mi tego w ABMK, gdzie statutowo zajmuję się głównie naukami pomocniczymi historii oraz pracą organizacyjną i porządkowaniem akt (dawniej diec. lwowskiej, a obecnie łuckiej)¹¹.

W Instytucie Historii ks. J. Kania pracował na stanowisku adiunkta do 30 września 2004 roku, by od 1 października 2004 roku zostać zatrudnionym na stanowisku starszego dokumentalisty. Na emeryturę przeszedł w 2012 roku.

⁸ Tenże, *Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katoickim Uniwersytecie Lubelskim*. Nr 5, ABMK, 51 (1985) s. 5-116.

⁹ Pokłosem jest m.in. publikacja ks. J. Kani, *Sanktuarium Matki Bożej Kębelskiej w Wąwolnicy*, Lublin 1986.

¹⁰ Materiały zostały wykorzystane w publikacji: R. Tyndorf, *Wartime Rescue of Jews by the Polish Catholic Clergy*, t. 1-2, Lublin 2023.

¹¹ AKUL, Pismo ks. dr J. Kani do rektora KUL ks. prof. S. Wielgusa z dnia 21 III 1995 r.

Ksiądz J. Kania od 1992 roku był kanonikiem honorowym Kapituły Archikatedralnej Lubelskiej. W latach 1981-1998 pełnił funkcję kapelana Domu Opieki Społecznej przy ul. B. Głowackiego w Lublinie.

Był członkiem Towarzystwa Naukowego KUL oraz Komisji Répertoire International des Sources Musiclaes (RISM). Przynależał do Stowarzyszenia Pamięci Unitów Podlaskich „Martyrium” oraz Rady Naukowej Instytutu Armii Krajowej. Zasiadał również w Komitecie redakcyjnym periodyków naukowych – „Studia Polonijne” oraz „Roczniki Humanistyczne” zeszyt 7. „Słowianoznawstwo”.

Zmarł po długiej chorobie w dniu 5 kwietnia 2023 roku w szpitalu w Lublinie. Po Mszy św. pogrzebowej, odprawionej 12 kwietnia 2023 roku pod przewodnictwem biskupa lubelskiego Mieczysława Cisy w kościele pw. Świętej Rodziny, ciało zmarłego spoczęło w grobowcu rodzinnym na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.

Słowa kluczowe: ks. Janusz Kania; sekretarz naukowy; Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych; ABMK; sybiracy

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Archiwum Uniwersyteckie KUL

sygn. A-1576, Teczka personalna ks. Janusza Kani (studentka).

sygn. T-18455, Teczka personalna ks. Janusza Kani (pracownicza).

Fijołek Mirosław, *Kania Janusz ks.*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 1, red. E. Gigiewicz, Lublin 2018, s. 458.